

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

УДК 378.147:811.111

DOI: 10.32342/2522-4115-2020-2-20-35

Р.М. КЛЮЧНИК,

*кандидат політичних наук, доцент кафедри глобальної економіки
Університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)*

ВИКОРИСТАННЯ МЕДІЙНИХ МАТЕРІАЛІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ЗАГАЛЬНОДИДАКТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ

У статті розглянуто деякі аспекти використання мас-медіа у викладанні англійської мови здобувачам немовних спеціальностей. Зокрема було приділено увагу загальнодидактичним принципам та їх інтерпретації. Ми спробували обґрунтувати застосування масмедіа в навчанні англійської мови з позиції цих принципів.

Продemonстровано, що використання масмедіа сприяє поєднанню навчання з вихованням, зокрема екологічним, патріотичним, естетичним. Доведено необхідність диверсифікації медійних джерел для навчання різних здобувачів відповідно до їх спеціальностей. Висловлено припущення, що студент повинен набути досвіду самостійного здобуття знань, умінь і навичок для подальшого самостійного навчання.

Доведено, що студент краще засвоює навчальний матеріал, коли є активним суб'єктом пізнання. Важливим є використання нетипових, парадоксальних, комічних моментів. Запропоновано поєднувати інформацію, призначену для різних органів чуття. Продemonстровано, що робота з інтернет-сайтами сприяє розширенню медіаграмотності.

Навчання має бути організоване з урахуванням методологічного плюралізму. Будь-який медійний матеріал має обговорюватися з критичної точки зору. Студенти мають підходити до аналізу контенту з наукової точки зору.

Доведено, що робота з медійними матеріалами повинна проводитися систематично. На нашу думку, є можливим використання таблиць та баз даних з метою систематизації знань про англійськомовний медійний дискурс. Підкреслено, що медіаматеріали важливі не самі по собі, а лише як засіб навчального процесу. Відповідно, немає потреби запам'ятовувати конкретику, а ось основні аспекти журналістського стилю запам'ятати все ж варто. Так, прочитавши багато газетних заголовків, студенти засвоюють особливості їх написання в англійській мові: без артиклів та допоміжних дієслів.

Варто використовувати лише ті мас-медіа, які є у відкритому доступі. Це полегшить отримання здобуття знань та позбавить необхідності купувати матеріали. Доступність стосується й особливостей викладення матеріалу: мова має бути зрозумілою. Слід зважати на психологічні особливості та особливості запам'ятовування (візуальні, аудіальні, кінестетичні). Крім того, слід враховувати індивідуальні потреби кожного здобувача і коригувати завдання (за можливості) для нього. Це залежить від віку, спеціальності, чи вивчає студент англійську як першу або другу іноземну, чи здобуває першу чи другу вищу освіту, чи має досвід роботи тощо.

На нашу думку, реалізація усіх розглянутих принципів є дидактичним імперативом, відтак, слід прагнути до якнайповнішого використання усіх наявних засобів, методів та форм навчання англійської мови, у тому числі із застосуванням новітніх медійних технологій. У статті використано системний, порівняльний методи, метод аналізу документів, case study тощо.

Ключові слова: освітній процес, принципи викладання, викладання англійської мови, масмедіа, політичний дискурс.

В статье рассмотрены некоторые аспекты использования масс-медиа в преподавании английского языка студентам неязыковых специальностей. В частности уделено внимание общедидактическим принципам и их интерпретации. Мы попытались обосновать применение масс-медиа в обучении английскому языку с позиции этих принципов.

Продемонстрировано, что использование масс-медиа способствует сочетанию обучения с воспитанием, в частности экологическим, патриотическим, эстетическим. Доказана необходимость диверсификации медийных источников для обучения различных соискателей в соответствии с их специальностями. Высказано предположение, что студент должен получить опыт самостоятельного получения знаний, умений и навыков для дальнейшего самостоятельного обучения.

Доказано, что студент лучше усваивает учебный материал, когда является активным субъектом познания. Важным является использование нетипичных, парадоксальных, комичных моментов. Предложено сочетать информацию, предназначенную для различных органов чувств. Продемонстрировано, что работа с интернет-сайтами способствует расширению медиаграмотности.

Обучение должно быть организовано с учетом методологического плюрализма. Любой медийный материал должен обсуждаться с критической точки зрения. Студенты должны подходить к анализу медиаконтента с научной точки зрения.

Доказано, что работа с медийными материалами должна проводиться систематически. По нашему мнению, возможно использование таблиц и баз данных с целью систематизации знаний об англоязычном медийном дискурсе. Подчеркнуто, что медиаматериалы важны не сами по себе, а лишь как средство учебного процесса. Соответственно, нет необходимости запоминать конкретику, а вот основные аспекты журналистского стиля запомнить всё же стоит. Так, прочитав много газетных заголовков, студенты усвоят особенности их написания в английском языке (без артикля и вспомогательных глаголов).

Следует использовать только те масс-медиа, которые есть в открытом доступе. Это облегчит получение знаний и избавит от необходимости покупать материалы. Доступность касается и особенностей изложения материала: речь должна быть понятной. Следует учитывать психологические особенности и особенности запоминания (визуалы, аудиалы, кинестетики). Кроме того, следует учитывать индивидуальные потребности каждого студента и с этих позиций корректировать задачи (по возможности). Это зависит от возраста, специальности, изучает ли студент английский как первый или второй иностранный язык, получает первое или второе высшее образование, имеет ли опыт работы и тому подобное.

По нашему мнению, реализация всех рассмотренных принципов является дидактическим императивом, поэтому следует стремиться к наиболее полному использованию всех имеющихся средств, методов и форм обучения английскому языку, в том числе с применением новейших медийных технологий. В статье использованы системный, сравнительный методы, метод анализа документов, case study и т.д.

Ключевые слова: образовательный процесс, принципы преподавания, преподавание английского языка, масс-медиа, политический дискурс.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Мас-медіа відіграють важливу роль у функціонуванні сучасного суспільства, його політичної, економічної, культурної сфер. В умовах глобалізації засоби масової комунікації наповнюють світ оцінками фактів, ретранслюють думки, агрегують настрої, а отже, спрямовані на формування думки читача, глядача, слухача. Інформаційна складова з давніх часів вважалася особливо важливою для політичної діяльності. Ще в давньоіндійській «Артхашастрі» йшлося про необхідність шпигунства та збору інформації. У Давньому Римі видавалися «Аннали» та «Акти Сенату», які були прообразами майбутніх газет. У 1766 р. у Швеції було вперше у світі скасовано цензуру, що сприяло бурхливому розвитку вільної преси. У подальшому, з ліквідацією неписьменності в країнах Заходу, мас-медіа стали невід'ємною частиною суспільного життя. Політичні події сучасності свідчать, що масмедіа – це надзвичайно впливова складова сучасного життя. Відповідно, видається логічним, що медійний дискурс можна застосувати при вивченні іноземної мови.

Більша частина масмедіа світового значення виходить англійською мовою або має англомовні версії веб-ресурсів, що значно полегшує їх використання під час викладання саме англійської мови. Ми спробуємо розглянути основні принципи, якими варто керуватися при доборі матеріалів медіа для роботи зі студентами.

Мета статті – дослідити основні принципи використання медійних матеріалів у процесі навчання англійської мови здобувачів немовних закладів вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Використання медійного матеріалу в освітньому процесі – проблема не нова для пострадянського простору. Втім змінюються освітньо-професійні програми, удосконалюється методика викладання, з'являються нові технічні засоби та можливості. Дана проблематика досліджена провідними вченими, які намагалися інтерпретувати загальнодидактичні принципи для вирішення власних педагогічних задач. Так, О. Тарнопольський пропонує власне бачення побудови професійно орієнтованого підручника англійської мови для факультетів психології. В. Бурак наголошує на важливості самостійного навчання. Г. Кушнір розглядає можливості використання дидактичних принципів для навчання студентів країнознавчим дисциплінам. Проблеми інформації та комунікації в лінгводидактиці досліджує Т. Крамаренко. Особливості аналізу медійного тексту досліджує Н. Оружлу. П. Касаткін та А. Романенко пропонують актуальний матеріал з політичного дискурсу США та Росії. Окремо слід підкреслити важливість використання автентичних англомовних текстів, зокрема газет «The Guardian», «The Jerusalem Post», «The Hindu», «South China Morning Post».

Виклад основного матеріалу. Застосування медійних матеріалів в освітньому процесі забезпечує урізноманітнення завдань та форм подання інформації, пов'язаної з англійською мовою. На нашу думку, принципи використання медіа у процесі навчання мови (зокрема англійської) можуть бути сформульовані на основі принципів навчання іноземних мов взагалі, лише слід врахувати специфіку сучасного медійного дискурсу. Нижче ми спробуємо інтерпретувати кожен із загальнодидактичних принципів.

1. Принцип поєднання навчання з вихованням. Використовуючи матеріали ЗМІ в дидактичних цілях, необхідно зважати на необхідність виховання гармонійно розвинутої особистості здобувача. Слід враховувати необхідність розумового, естетичного, екологічного, патріотичного виховання. Корисним є включення до програми тих джерел, які формують позитивний імідж України на міжнародній арені. Важливо звертати увагу на повагу до історичної спадщини свого народу, народів, що говорять виучуваною мовою, почуття патріотизму та формування загальнолюдських цінностей [1, с. 121]. Важливим є екологічне виховання, тому випуски новин про охорону довкілля чи окремих активістів, зокрема Грету Тунберг, також були б доречними. Слід звернути увагу на стійкі формули мовленнєвого спілкування (одиниці мовленнєвого етикету) у різноманітних ситуаціях [2, с. 117]. Відомо, що відповідь на питання «*How are you?*» в англомовному середовищі не повинна бути песимістичною, і це слід підкріплювати прикладами з медіа.

2. Принцип зв'язку навчання з життям. Аналізуючи ЗМІ та добираючи матеріали до занять, варто концентруватися на темах, які максимально сприяють засвоєнню релевантних для студентів знань, зокрема тих, що сприяють зростанню рівня їх професіоналізму. Безперечно, для економістів важливими є матеріали, присвячені курсу валют, безробіттю, купівельній спроможності, індексу Джині, поведінковій економіці та іншим аспектам. Психологам цікаві проблеми психології відносин, самооцінки, темпераменту, вікової психології, психології лідерства тощо. Політологи цікавляться політичними партіями, виборами, проблемами популізму, довіри та недовіри до політичних діячів. Навчаючи майбутніх фахівців з туризму, слід звернути увагу на новини, присвячені візовому чи безвізовому режиму, небезпекам для туристів у тій чи іншій країні.

3. Принцип свідомого навчання. В основі цього принципу лежить ідея про те, що «краще не навчити, а навчитись»: дійсну суть *learning outcomes* (результатів освітнього процесу) становлять самостійно усвідомлені й глибоко осмислені теоретичні знання та практичні навички, набуті в процесі власної гносеологічної діяльності. Студент повинен набути досвіду самостійного здобуття знань, умінь і навичок для подальшого самостійного навчання (автодидактики) [3, с. 12]. **Іншими словами, студент уміє самостійно працювати з медійним матеріалом та робити відповідні висновки.** Аналі-

зуючи вплив вивчення англійської мови на свідомість студента як суб'єкта пізнання, слід мати на увазі те, що нова мовна система змінює «кут зору» на оточуючий світ, його елементи, призводячи до подолання «монокультурності» та «лінгвоцентризму» [4, с. 98].

4. *Принцип творчої активності у навчанні.* Студент має бути активним суб'єктом пізнання, не обмежуючись сприйняттям та механічним відтворенням отриманої інформації іноземною мовою. Студенти, що володіють мовою на рівні B2, вже здатні провести ділову гру у вигляді інтерв'ю або пресконференції, дотримуючись при цьому правил проведення такого роду заходів. Ми вважаємо за доцільне рекомендувати здобувачам переглядати пресконференції західних діячів та слідкувати за мовленням як журналістів, так і респондентів. На увагу заслуговують незвичайні, парадоксальні, комічні моменти: так, журналіст *Associated Press* **Метью Лі став відомим, коли почав систематично ставити «незручні» запитання речниці Держдепартаменту США Джен Пса-кі.** Варто також досліджувати особливості політичного дискурсу певної країни – це надає майже необмежені можливості для порівняння. Наприклад, американські політики часто використовують релігійну риторичку, в тому числі ім'я Бога, у своїх промовах: *God bless you and may God bless America* (Дж. Буш-молодший). Натомість, за спостереженнями російських дослідників, політичні діячі Росії намагаються уникати таких виразів [5, с. 175–176].

5. *Принцип наочності.* Будь-яка людина краще запам'ятовує інформацію, коли сприймає її різними органами чуття (передусім зором та слухом). Відтак, корисними на заняттях з англійської мови є справжні паперові газети, вони «підключають» тактильні відчуття. Крім того, перегляд численних роликів на *Youtube* розвиває навички аудіювання та може служити основою для численних вправ. На нашу думку, зручним джерелом пошуку матеріалів для аудіювання є сервіс *Youtube*, майже повністю написаний мовою програмування *Python*. З одного боку, *Youtube* містить велику кількість відео- та аудіофайлів, і щосекунди туди додаються нові. З іншого боку, на цьому сервісі присутня досить жорстка цензура, і контент, що порушує законодавство або морально-етичні норми, або швидко видаляється, або навіть не допускається до завантаження. Робота з інтернет-сайтами сприяє розширенню медіаграмотності.

6. *Принцип науковості навчання.* Сутність принципу науковості, з одного боку, визначається імовірністю фактів, процесів, подій, природних явищ, а з іншого боку – пояснює ці явища, використовуючи закони природи та спираючись на логічне мислення. Студенти в процесі навчання оволодівають науково достовірними знаннями, які мають подаватися на високому сучасному інтелектуальному рівні [6, с. 162]. **Навчання має бути організоване з урахуванням методологічного плюралізму.** Так, аналіз медійного матеріалу (статті, інтерв'ю, випуски новин) допомагає сформулювати критичне мислення щодо правдивості / хибності поданої інформації.

Потрібно з'ясувати, кому належить той чи інший медіаресурс, чия думка відстоює. Так, *Fox News* та *MSNBC* в США афілійовані з протилежними політичними тábорами, звідси й різниця в поданні тих самих матеріалів. Метод порівняння дозволяє знаходити спільне та відмінне у стилі, лексиці та робити висновки щодо ефективності кожного з каналів комунікації. Метод «бази даних» може допомогти студентам з'ясувати частоту використання тих чи інших власних назв (країн, політиків) у медійному дискурсі.

На нашу думку, становить інтерес порівняння інформаційних повідомлень з різних країн світу про одну й ту саму подію, що студенти можуть відобразити у таблиці, подібній до табл. 1.

Така таблиця дає можливість студентам зрозуміти не лише те, про що пишуть журналісти різних видань, а й як сприймає одну й ту саму новину (падіння цін на нафту) громадськість різних країн. Серед іншого, дізнаємося, що небагато хто в КНР радів падінню цін на нафту (*few bottles of champagne were opened*; літературний переклад: китайці не поспішали відкorkовувати шампанське). Тут спостерігається алюзія на давню традицію відзначати перемогу шампанським.

Таблиця 1

Англомовні ЗМІ про ціни на нафту навесні 2020 р.

Видання (державна)	Цитата	Переклад
<i>The Guardian</i> (Велика Британія)	<i>The world may soon run out of space to store its extra oil as Saudi Arabia prepares to increase its fossil fuel production even as global demand for energy continues to fall due to the Covid-19 pandemic.</i>	Світ може скоро опинитися без додаткового місця для зберігання сирої нафти, у той час як Саудівська Аравія готується збільшити виробництво палива, навіть коли глобальний попит на енергоресурси продовжує падати через пандемію Covid-19.
<i>The Jerusalem Post</i> (Ізраїль)	<i>Saudi Arabia, the world's second-largest oil producer, started a price war, ushered in by failed talks between OPEC and Russia.</i>	Саудівська Аравія, другий у світі видобувач нафти, почала цінову війну, якій посприяв провал переговорів між ОПЕК та Росією.
<i>The Hindu</i> (Індія)	<i>Oil prices fell below zero for the first time in history last night as the global lockdown decimated demand for the commodity in the midst of a price war between suppliers.</i>	Ціни на нафту вчора ввечері вперше в історії впали нижче нуля, оскільки глобальний локдаун знищив попит на цей ресурс в розпал цінової війни між постачальниками.
<i>South China Morning Post</i> (КНР)	<i>However, few bottles of champagne were opened in China when international oil prices dropped to their lowest level in 20 years after US futures fell to minus US\$37.63 a barrel earlier this week.</i>	Однак китайці не поспішали відкривати шампанське, коли світові ціни на нафту впали до найнижчої за 20 років позначки після того, як американські ф'ючерси впали до -37,63 доларів за барель цього тижня.

Створено автором на основі [7; 8; 9; 10].

7. *Принцип систематичності.* Оволодіння будь-якою наукою можливе лише за умови систематичної роботи як в аудиторії, так і поза нею. Звичайно, якщо навчальний план передбачає чотири аудиторні години англійської мови на тиждень, то використовувати медійні матеріали щоразу видається проблематичним через брак часу для інших видів робіт. При цьому робота з такими матеріалами може становити значну частину домашньої (самостійної) роботи. Наприклад, семестрове самостійне завдання з англійської мови може включати моніторинг медіа. Здобувач обирає (узгоджуючи з викладачем) тему аналітичного огляду (наприклад, вибори Президента США, боротьба з пандемією COVID-19, безробіття в США), обмежує пошук лише певним типом ЗМІ (наприклад, лише британські *quality papers*) та часовим простором (лише протягом вересня – грудня 2020 р.) та робить підбірку відповідних текстів, творчо їх аналізуючи та роблячи відповідні висновки.

Перед тим, як розглянути текст, присвячений КНДР, можна провести зі студентами передтекстову роботу, запропонувавши їм відповісти на питання:

1. *How many states are there on the Korean Peninsula?*
2. *Why and when was Korea divided?*
3. *What do you know about North and South Korea?*
4. *What are the peculiarities of the economy of North Korea?*
5. *Who is the leader of North Korea?*
6. *Is North Korea a UN member?*

Відповіді на ці питання актуалізують попередньо здобуті знання та готують студентів до роботи з текстом.

Так, Н. Оружлу при роботі з медіатекстом пропонує відповісти на чотири питання [11, с. 27]:

1. Як текст було створено, і чому саме таким чином? Чи можна було інакше структурувати той самий текст?
2. Яким чином пишуть тексти такого роду і як вони можуть бути використані на практиці?
3. Що свідчить даний текст про характер медійного дискурсу?

4. Частиною яких соціально-культурних контекстів є даний текст; якими є соціальне значення та ефект від цього тексту?

8. *Принцип міцності засвоєння знань.* Звернемо увагу на природність процесу забування. Враховуючи його неминучість, важливу інформацію слід навчитися утримувати в пам'яті протягом тривалого часу. Для цього можна використовувати мнемотехнічні прийоми, техніки запам'ятовування, а також психологічні ефекти, зокрема ефект Зейгарнік. Радянська дослідниця Б. Зейгарнік встановила, що найкраще запам'ятовується перервана дія. Так, демонструючи фрагмент випуску новин, можна зупинити його і поставити питання аудиторії. Втім варто зазначити, що медіаматеріали важливі не самі по собі, а лише як засіб навчального процесу. Відповідно, немає потреби запам'ятовувати конкретику, а ось основні аспекти журналістського стилю запам'ятати все ж варто. Так, прочитавши багато газетних заголовків, студенти засвоять особливості їх написання в англійській мові: без артиклів та допоміжних дієслів.

Таке «нехтування» правилами граматики пояснюється просто: *headlines* (заголовки) мають бути короткими та привертати увагу читачів. Тому слова, що не мають самостійного змісту (допоміжні дієслова, артиклі), часто опускають [12, с. 124]. Так, приклад *Central and southern China hit by heavy flooding* міг би був сформульованим як *Central and southern China are hit (have been hit) by heavy flooding* [13].

Проте мнемотехнічні та інші прийоми не виключають необхідності повторення матеріалу. Т. Крамаренко пропонує повторювати вивчений матеріал з такою періодичністю: 1) одразу після запам'ятовування; 2) через 20 хвилин після першого повторення; 3) через 8 годин після другого повторення; 4) через добу після третього повторення [14, с. 358].

9. *Принцип доступності у навчанні.* Варто використовувати лише ті мас-медіа, які є у відкритому доступі. Це полегшить здобуття знань та позбавить необхідності купувати матеріали. Доступність стосується й особливостей викладення матеріалу: мова має бути зрозумілою. Можливо, спочатку слід взяти прості короткі статті, а потім переходити до більш об'ємних та фундаментальних. Крім того, за потреби слід роз'яснювати особливості стилістики англійської мови, про що йшлося вище.

10. *Принцип урахування індивідуальних особливостей тих, хто навчається.* Слід зважати на психологічні особливості та особливості запам'ятовування (візуали, аудіали, кінестетики). Крім того, слід враховувати індивідуальні потреби кожного здобувача і коригувати завдання (за можливості) для нього. Це залежить від віку, спеціальності, чи вивчає студент англійську як першу або другу іноземну, чи здобуває першу чи другу вищу освіту, чи має досвід роботи тощо.

На нашу думку, вищенаведені загальнодидактичні принципи варто доповнити дидактичним імперативом, що полягає у необхідності використання комп'ютерних технологій. Враховуючи стрімкий розвиток цих технологій, не можна оминати увагою необхідність використання Інтернету. О. Тарнопольський наголошує на важливості створення викладачем власної бібліотеки англійських сайтів для надання рекомендацій студентам стосовно того, з якими ресурсами їм доцільно працювати, щоб знайти основну або додаткову інформацію для підготовки власних презентацій, кейсів, для додаткового читання тощо. Наприклад, якщо студенти як домашнє завдання на наступне заняття повинні підготувати презентації з якогось питання, то наприкінці попереднього заняття викладач має надати список сайтів, якими вони можуть користуватися у процесі підготовки презентацій. Такий список не може бути наведений у підручнику, тому що URL-адреси сайтів часто змінюються, а посилання стають недоступними. Крім того, щодня створюються нові сайти. Списки сайтів за кожною темою або проблемою потрібно оновлювати принаймні раз на два-три місяці, тобто це можуть робити безпосередньо викладачі, а не укладачі стабільних посібників та підручників [15, с. 30].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Навчання здобувачів немовних спеціальностей англійської мови – це важливий аспект будь-якої освітньо-професійної програми. З цією метою навчання англійської мови має будуватися на низці принципів, у тому числі загальнодидактичних. Ці принципи не лише спрямовують навчальний процес у потрібному напрямі, а й структурують сам освітній контент.

У наведеному дослідженні ми спробували інтерпретувати дані принципи в контексті використання медійного матеріалу. Доведено, що використання газет, журналів, відеоматеріалів

теріалів є необхідною умовою формування соціокультурних компетентностей та розвитку мовленнєвих здібностей. Принципи наочності, творчої активності, свідомого навчання втілюються, зокрема, у використанні інтернет-технологій. Так, студентам пропонується створювати власні сайти, мобільні додатки, а також користуватися вже наявними (на кшталт *LearningApps*) для створення власних завдань, що є елементом *peer teaching*.

На нашу думку, реалізація усіх розглянутих принципів є дидактичним імперативом, відтак, слід прагнути до якнайповнішого використання усіх існуючих засобів, методів та форм навчання англійської мови, у тому числі із застосуванням новітніх медійних технологій.

Список використаної літератури

1. Новікова Т. Дидактичні принципи викладання іноземної мови майбутнім офіцерам-прикордонникам. *Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України. Серія «Педагогічні науки»*. 2016. № 2 (4). С. 119–127.
2. Ключник Р.М. Мовленнєвий етикет в англійській мові: деякі аспекти педагогічної практики. *Сучасна вища освіта: проблеми та перспективи: VII Всеукраїнська науково-практична конференція студентів, аспірантів і науковців: тези доповідей*, Дніпро, 21 березня 2019 р. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. С. 117–119.
3. Бурак В. Самостійність навчання як сучасний дидактичний принцип. *Наукові записки. Серія «Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти»*. 2013. Вип. 4 (II). С. 11–16.
4. Ключник Р.М. Викладання іноземної мови: етичні та культурні аспекти. *Неперервна освіта для сталого розвитку: філософсько-теоретичні контексти та педагогічна практика: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*. 06 грудня 2018 р., м. Дніпро, КЗВО «ДАНО» ДОР». Частина I. Наук. ред. О.Є. Висоцька. Дніпро: СПД «Охотнік», 2019. С. 97–98.
5. Касаткин П.И., Романенко А.В. Риторика политических лидеров России и США: сравнительный анализ. *Полис. Политические исследования*. 2019. № 5. С. 167–180. URL: <https://doi.org/10.17976/jpps/2019.05.12>
6. Кушнір Г.Л. Роль дидактичних принципів навчання у процесі засвоєння краєзнавчих знань студентами. *Наукові записки НДУ імені М. Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки»*. 2013. № 5. С. 160–166.
7. Oil price may fall to \$10 a barrel as world runs out of storage space. The Guardian. URL: <https://www.theguardian.com/business/2020/mar/25/oil-price-may-fall-to-10-a-barrel-as-world-runs-out-of-storage-space>
8. The consequences of the Saudi oil price war. The Jerusalem Post. URL: <https://www.jpost.com/middle-east/the-consequences-of-the-saudi-oil-price-war-622876>
9. Today's top business news: US oil prices fall below zero for the first time ever, stocks drop sharply, George Soros calls for €1 trillion fund to fight virus impact, and more. The Hindu. URL: <https://www.thehindu.com/business/businesslive-21-april-2020/article31393458.ece>
10. Why is an oil price plunge not being celebrated by China, the world's biggest crude buyer? South China Morning Post. URL: <https://www.scmp.com/economy/china-economy/article/3081244/why-oil-price-plunge-not-being-celebrated-china-worlds>
11. Oroujlou N. The importance of media in foreign language learning. *Procedia. Social and Behavioural Studies*. 2012. Vol. 51. P. 24–28.
12. Ключник Р.М. Passive Voice в англomовних ЗМІ: лінгводидактичний аспект. *Сучасна вища освіта: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень: Міжнародна науково-практична конференція студентів, аспірантів та науковців: тези доповідей*, Дніпро, 19 березня 2020 р. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2020. С. 124–125.
13. Central and southern China hit by heavy flooding. BBC. URL: <https://www.bbc.com/news/av/world-asia-china-53381544>
14. Kramarenko T.V. Modern information, communication and interactive technologies for foreign language teaching. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. Педагогічні науки. 2020. № 1 (19). С. 354–359.
15. Тарнопольський О.Б. Принципи побудови професійно орієнтованого підручника англійської мови для факультетів психології. *Іноземні мови*. 2009. № 1. С. 27–31.